

Undervisnings- och kulturministeriet

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Kultur

Undervisnings- och kulturministeriets kulturpolitiska strategi 2025

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2017:21

Undervisnings- och kulturministeriets kulturpolitiska strategi 2025

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2017:21

Undervisnings- och kulturministeriet • 2017

Opetus- ja kulttuuriministeriö • 2017

Undervisnings- och kulturministeriet

PB 29

00023 Statsrådet

www.minedu.fi/julkaisut

Ombrytning: Statsrådets förvaltningsenhet, Teija Metsänperä

Bild: Rodeo

Lönnberg Print & Promo, Helsingfors 2017

ISBN 978-952-263-468-9

ISBN 978-952-263-469-6 (PDF)

ISSN 1799-0343

ISSN 1799-0351 (PDF)

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2017:21

Ministerns förord

Kulturen är en del av mänsklighetens rikedom. Undervisnings- och kulturministeriets verksamhetsområde kretsar kring bildning, som utöver kultur omfattar utbildning, forskning, ungdomsfrågor, motion och idrott och kyrkoärenden. Det gemensamma för alla dessa områden är tanken om att öka det mänskliga kapitalet.

Kulturpolitiken är en otroligt rik och mångsidig sektor. Den omfattar bland annat utövande och främjande av konst, bibliotek, den kreativa ekonomin, kulturarvet, museer, teatrar, orkestrar samt många andra områden och teman.

Undervisnings- och kulturministeriets kulturpolitiska strategi ger ramar och riktlinjer för ministeriets utvecklings- och styrningsarbete. Med strategin strukturerar ministeriet sina egna mål och åtgärder till exempel vid budgetberedningen eller vid riktandet av den statliga finansieringen. Strategin

är ett verktyg som ger aktörer inom kulturområdet information om ministeriets långsiktiga tänkesätt, och den hjälper andra att utveckla sin verksamhet tillsammans med ministeriet enligt gemensamma, övergripande riktlinjer.

Programmet för regeringen som utnämndes år 2015 innefattar en vision enligt vilken Finland är ett öppet och internationellt land, rikt på språk och kultur, och ett land som uppmuntrar till förnyelse, kreativitet och nyfikenhet.

Kulturpolitiska strategin 2025 motsvarar dessa riktlinjer men har dock så öppna ramar att den mycket väl kan anses bredare än en enskild regerings program. De allmänna målen i strategin följer etablerade kulturpolitiska riktlinjer som erkänts som goda även i andra länder.

Kulturpolitiska strategin genomgick en omfattande remissbehandling och den mångsidiga feedbacken

från fältet har beaktats omsorgsfullt. Feedbacken var huvudsakligen uppmuntrande, men även kritiska kommentarer förekom. Den starkaste kritiken gällde det att kompetensens, utbildningens och forskningens perspektiv inte i tillräcklig grad integrerats i den kulturpolitiska ramen i strategiutkastet.

Jag har själv gjort samma observation i egenskap av minister med ansvar för hela ministeriets verksamhetsområde. På grund av detta har strategin omarbetats så att den bättre beaktar betydelsen av kulturbranschernas undervisning och forskning. Jag hoppas att denna inbjudan till sektorsövergripande samarbete syns förutom vid ministeriet även i verksamheten på fältet!

Undervisnings- och kulturministeriets kulturpolitiska strategi 2025 offentliggörs i samband med att Finland firar sitt 100-årsjubileum. Konsten och kulturen hade en viktig roll i utvecklingen som ledde till självständigheten, och de har varit viktiga även under den självständiga tiden. Även framöver utvecklas och förnyas Finland genom att man säkerställer kreativitets kraft, och hjärtat för denna kreativitet är konsten och kulturen. Konsten och kulturen har en viktig roll även med tanke på främjandet av ett öppet och tolerant samhälle: de stärker rötterna till den egna identiteten och öppnar våra ögon så att vi bättre kan förstå andra.

Sanni Grahn-Laasonen
Undervisnings- och kulturminister

Sammandrag

Undervisnings- och kulturministeriets kulturpolitiska strategi beskriver statens uppgifter inom kulturpolitiken, utvärderar nuläget och förändringarna i verksamhetsbetingelserna för kulturfältet och ställer upp strategiska mål för strategiperioden.

De väsentligaste förändringarna i verksamhetsbetingelserna har samband med följande fenomen: samhällsutvecklingen är osäker, den offentliga ekonomins läge är fortsatt svårt, förändringarna i befolkningsstrukturen diversifierar både sätten att konsumera kultur och serviceförväntningarna och -behoven, digitaliseringen erbjuder kreativa branscher nya möjligheter att utvecklas, medie- och kulturutvecklingen blandas med varandra och globaliseringen gör att konkurrensen på marknaden för konst- och kulturprodukter blir allt hårdare.

Målområdena för kulturpolitiken och de strategiska målen för dessa områden fram till 2025 är följande:

Skapande arbete och produktion

- Förutsättningarna för konstnärligt och annat kreativt arbete har förbättrats och produktions- och distributionssätten har diversifierats.

Deltagande och medverkan i kulturverksamhet

- Människor deltar i olika kulturverksamheter i större utsträckning än tidigare och skillnaderna mellan olika befolkningsgrupper i deltagandet har blivit mindre.

Kulturens grund och kontinuitet

- Grundvalarna för kulturen är starka och livskraftiga.

Strategin beskriver också de olika dimensionerna av den kulturpolitiska genomslagskraften i samhället samt de viktigaste utvecklingsåtgärderna under de närmaste åren.

Nyckelord: kultur, kulturpolitik, strategi

Tiivistelmä

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategiassa kuvataan valtion tehtävät kulttuuripolitiikassa, arvioidaan kulttuurin toimialan nykytila ja toimintaympäristömuutokset sekä asetetaan strategiset tavoitteet strategia-kaudelle.

Keskeisimmät toimintaympäristömuutokset liittyvät seuraaviin asioihin: yhteiskuntakehitys on epävarmaa, julkisen talouden tila pysyy vaikeana, väestörakennemuutokset monipuolistavat kulttuurin kulutustapoja sekä palveluodotuksia ja -tarpeita, digitalisaatio tarjoaa luoville aloille uusia kehittymisen mahdollisuuksia, media- ja kulttuurikehitys kietoutuvat toisiinsa ja globalisaatio kiristää kilpailua taide- ja kulttuurituotteiden markkinoilla.

Kulttuuripolitiikan tavoitealueet ja niihin liittyvät strategiset tavoitteet vuoteen 2025 ovat:

Luova työ ja tuotanto

- Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset ovat parantuneet ja tuotannon ja jakelun muodot monipuolistuneet.

Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin

- Osallisuus kulttuuriin on lisääntynyt ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa ovat kaventuneet.

Kulttuurin perusta ja jatkuvuus

- Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen.

Strategiassa kuvataan lisäksi kulttuuripolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ulottuvuuksia sekä keskeisiä lähivuosien kehittämistoimia.

Avainsanat: kulttuuri, kulttuuripolitiikka, strategia

Strategy for Cultural Policy of the Ministry of Education and Culture 2025

Abstract

The Strategy for Cultural Policy of the Ministry of Education and Culture describes the government duties in cultural policy, evaluates the current state of arts and culture and changes in the field as well as sets strategic targets for the strategy period.

Key changes in the field of arts and culture are related to the following issues: social development will be uncertain, the state of public finances will continue to be difficult, demographic changes will diversify consumption habits, service expectations and service needs in arts and culture, digitalisation will create new development opportunities in the creative sectors, developments in media and culture will be interconnected, and globalisation will increase competition in the markets for arts and cultural products.

The target areas for cultural policy and related strategic objectives by 2025 are:

Creative work and production

- The conditions for artistic and other creative work will be better, and there will be more diverse ways to produce and distribute creative works.

Inclusion and participation in arts and culture

- Inclusion in arts and culture will be increased and differences between population groups in terms of participation will be smaller.

Cultural basis and continuity

- The cultural basis will be strong and vital.

The strategy also describes different dimensions of cultural policy impacts as well as central development measures in the coming years.

Keywords: culture, cultural policy, strategy

Innehåll

	<u>Ministerns förord</u>	<u>3</u>
	<u>Sammandrag</u>	<u>5</u>
	<u>Tiivistelmä</u>	<u>6</u>
	<u>Abstract</u>	<u>7</u>
	<u>Till läsaren</u>	<u>11</u>
1	<u>Statens uppgifter inom kulturpolitiken</u>	<u>15</u>
2	<u>Nuläget inom kultursektorn</u>	<u>19</u>
3	<u>Förändringar i verksamhetsbetingelserna inom kultursektorn</u>	<u>25</u>
	Värden, smak samt serviceförväntningarna och -behoven differentieras	25
	Digitaliseringen framskrider – de kreativa branscherna i täten	27
	Kulturens och mediernas utveckling länkas samman	28
	Globaliseringen ökar konkurrensen och skapar möjligheter	29
	Den offentliga ekonomin ställer ramvillkor	29

4	<u>Vision för kulturen samt strategiska målområden och mål för kulturpolitiken fram till 2025</u>	33
5	<u>Kulturpolitikens samhälleliga verkningar</u>	37
6	<u>De närmaste årens utvecklingsåtgärder för att förverkliga strategins mål</u>	41
	Skapande arbete och produktion	41
	Delaktighet och medverkan i kulturlivet	42
	Kulturens grund och kontinuitet	43
7	<u>Uppföljning av strategin</u>	47

utveckling
riktlinjer
strategi
konst
kulturarv
upphovsrätt
kultur
finansiering
mål

konstnär

spetsprojekt

kreativitet

Till läsaren

Kulturpolitiken består av åtgärder med anknytning till kulturella uttryck samt kulturverksamhet, -tillgångar och -tjänster som produceras av individer, grupper och gemenskaper, deras spridning, distribution och användning samt deras bevarande och förmedling som kulturarv och i kulturmiljöer. Konsten, kulturen och kulturarvet formar, uttrycker och förnyar nationens och folkets värden, kreativitet, intellektuella kapital och identitet. Undervisningen och utbildningen inom konst- och kultursektorn, inklusive den grundläggande konstundervisningen, producerar som en del av utbildningssystemet sådan kompetens som aktörer inom konst- och kultursektorn behöver samt stärker förmågan att ta till sig av och förstå konst och kultur.

Kulturpolitikens viktigaste verksamhetsområden hör ihop med konst, konstnärer och andra personer som utför skapande arbete och deras verksamhet, kulturarvet, kulturverksamheten, biblioteken, upphovsrätten och den audiovisuella kulturen. Strategin gäller i första hand dessa verksamheter eller verksamheter som är nära förknippade med dem. Verksamheterna hör till undervisnings- och kulturministeriet. Strategin ger riktlinjer för de insatser och den styrning som berör dessa frågor fram till 2025.¹ Mer detaljerade program kan finnas för olika delområden inom kulturpolitiken. Åtgärder som gäller fostran, utbildningen och forskningen inom konst- och kulturområdet regleras och styrs genom den utbildnings- och forskningspolitiska

lagstiftningen samt genom finansierings- och styrningssystemen.

Undervisnings- och kulturministeriets kulturpolitiska strategi fram till 2025 är en uppdaterad version av den strategi för kulturpolitiken fram till 2020 som färdigställdes 2009. Regeringens program och verksamhet påverkar hur strategin kan genomföras.

Sektorns åsikter om utvecklingsbehoven inom kulturpolitiken har beaktats i beredningen av strategin. Dessa har samlats in genom olika arbetsprocesser under de senaste åren.² Det ordnades tillfälle att ge utlåtanden om strategiutkastet.

1 Uppfattningen om kultur och kulturpolitik grundar sig på Unescos definitioner, som ingår i bland annat konventionen om främjande av och skydd för mångfalden av kulturella uttryck (2005). Numera talas även om kreativa branscher, och denna term används också i strategin när det är nödvändigt i relation till innehållet i kultursektorn. Definitionen av kreativa branscher är inte etablerad. Undervisnings- och kulturministeriet är inte heller den enda eller den viktigaste aktören inom alla branscher som ska betraktas som kreativa branscher. Ministeriet kan i sin egen strategi definiera sin relation till den här typen av verksamheter, men kan inte själv bestämma det totala ansvaret för dessa i statsrådet som helhet, i motsats till ärenden som gäller de kulturpolitiska verksamhetsområden som nämns i denna strategi och deras styrning. Kulturpolitiken som helhet och därmed också ärenden som påverkar kulturpolitiken över förvaltningsområdenas gränser har behandlats programenligt senast i statsrådets redogörelse om kulturens framtid (2011).

2 Undervisnings- och kulturministeriet ordnade hösten 2015 en framtidsworkshop för konst och kultur (Taiteen ja kulttuurin tulevaisuusversta), där man med hjälp av framtidsforskningsmetoder skapade en vision om utvecklingen av kulturen och kulturpolitiken fram till 2050. Regionala framtidsworkshopar ordnades också. Våren 2016 inledde ministeriet i samarbete med Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra ett projekt för utveckling av finansieringssystemet för kultur. Vid öppningsevenemanget analyserades framtida förändringstrender och hur de påverkar kultursektorn. Beredningsgruppen för den kulturpolitiska strategin har haft tillgång till bland annat materialet från dessa evenemang. I slutet av 2014 färdigställdes undervisnings- och kulturministeriets framtidsöversikt, som behandlade förändringsfaktorer och -utmaningar som berör hela ministeriets förvaltningsområde.

utveckling
riktlinjer
strategi
konst
kulturarv
upphovsrätt
finansiering
mål
konstnär
spetsprojekt
kultur

kreativitet

1 Statens uppgifter inom kulturpolitiken

Medborgarnas grundläggande rättigheter och kulturella rättigheter är en viktig utgångspunkt för genomförandet av statens kulturpolitik. I Finlands grundlag tryggas vars och ens rätt att utveckla sig själv, konstens frihet samt rätten till ett eget språk och en egen kultur som en del av de kulturella rättigheterna. Det allmänna skapar förutsättningar för att tillgodose rättigheterna genom att upprätthålla och stöda biblioteksväsendet och kulturinstitutionerna samt genom att ge bidrag och på andra sätt möjliggöra konstnärlig och kulturell verksamhet. Konst- och färdighetsämnen

undervisas i den allmänbildande utbildningen och yrkesutbildningen, den grundläggande konstundervisningen och i det fria bildningsarbetet. Därtill ges konstfostran inom småbarnspedagogiken. I grundlagen fastställs också ansvaret för miljön och kulturarvet.³

Kulturpolitikens uppgifter och mål hänför sig till att främja kreativitet, mångfald och delaktighet i samhället. Åtgärderna som främjar kreativiteten är framför allt riktade till konstnärer och andra personer som utför skapande arbete. Medborgarsamhällets olika verksamheter och

³ De kulturella rättigheterna ingår också i FN:s internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, som ratificerades av Finland 1975.

levnadssätt uttrycker också ofta kreativitet. Mångfald i fråga om kulturproduktionen och -verksamheterna håller kulturlivet vitalt och bygger upp kulturarvet, vilket kan och bör utnyttjas på flera olika sätt i samhället. När de kulturella rättigheterna tillgodoses och människor är delaktiga i sin närmiljö och hela samhället ökar medverkan i kulturen, vilket för sin del stärker demokratin.

Kulturen inverkar i hög grad på samhället och medborgarnas välbefinnande. Ett allmänt mål för kulturpolitiken i Finland är att stöda utvecklingen av ett kreativt, demokratiskt och framgångsrikt samhälle.

Staten och kommunerna genomför den offentliga kulturpolitiken och landskapen har ansvaret för utvecklingen av landskapen. På grund av den begränsade inhemska marknaden spelar det allmänna en viktig roll i Finlands kulturpolitik. Medborgarsamhällets aktörer och marknadsaktörer bidrar till utvecklingen av kulturen och kulturpolitiken.

Statens uppgifter hänför sig särskilt till följande:

- att trygga förutsättningarna för den konstnärliga friheten samt för konstnärligt och annat skapande arbete, och för utbildningen inom konst- och

kulturbranscherna samt att främja förutsättningarna för att förädla, distribuera och sprida kulturinnehåll och produkter

- att skapa förutsättningar för medborgarnas delaktighet och medverkan i kulturlivet, inklusive att tillgodose de kulturella rättigheterna och skapa tillfälle att upprätthålla och utveckla den egna kulturen
- att sörja för kulturens grund och kontinuitet, särskilt att värna om kulturarvet och utveckla kulturens infrastruktur, och att sörja för konst- och kulturförstran.

Kulturpolitiken utvecklas genom internationell växelverkan. Internationella avtal reglerar särskilt skyddet för och främjandet av de mänskliga och de kulturella rättigheterna, kulturarvet, mångfalden av kulturella uttryck samt upphovsrätten. EU:s befogenheter med anknytning till kulturpolitiken kompletterar medlemsstaternas befogenheter. Unionens lagstiftning påverkar den audiovisuella kulturen, upphovsrätten och utförelsen av kulturföremål. Unionens olika program, ställningstaganden (meddelanden och slutsatser), strategier (t.ex. Europa 2020-strategin) och strukturfondspolitik påverkar många delområden inom medlemsstaternas nationella kulturpolitik.

utveckling

riktlinjer

strategi

konst

kulturarv

upphovsrätt

spetsprojekt

finansiering

mål

konstnär

kultur

kreativitet

2 Nuläget inom kultursektorn

Kulturen hänger på många sätt samman med människornas liv och samhället. Det finns mängder av forskningsrön som påvisar kulturens och dess delområdens bildningsmässiga, sociala och ekonomiska betydelse. Kultursektorns och kulturpolitikens anseende har inte i alla avseenden följt utvecklingen av kulturens betydelse.

I Finland är kulturens infrastruktur stark. Konsensus råder om att samhället ska finansiera och stöda kulturen. Även målet angående social och regional jämlikhet har fått stor spridning. Konst- och kulturförskolan för barn och unga utgör grunden för kulturens utveckling och dess betydelse accepteras bättre än tidigare. Konst- och kulturförskolan i småbarnspedagogiken, undervisningen i konst- och färdighetsämnen i skolor och läroanstalter

(inklusive det fria bildningsarbetet), den grundläggande konstundervisningen samt barnkulturen bildar en helhet som fungerar som grund för individernas livslånga relation till konsten och kulturen. De bidrar även till att skapa en bildad publik för konst och kultur samt till att öka yrkeskompetensen inom konst- och kulturbranscherna.

Kulturer utvecklas genom global samverkan och även aktörer inom konst och kultur är mer internationellt verksamma än tidigare. Nationaliteten har ändå inte förlorat sin betydelse som en identitetsfråga eller med tanke på kulturens och kulturarvets utveckling.

Med tanke på kulturen och bildningen är det viktigt att både det immateriella och det materiella

kulturarvet byggs upp, värnas om och hålls levande samt att sköta om kulturmiljöerna. Numera betraktas kulturarvet också som en resurs för den sociala och ekonomiska utvecklingen i och med att det bygger på och utvecklas som ett resultat av människors och gemenskapers växelverkan och delaktighet. Museers och andra aktörers kulturarvsmaterial och -data är i högre grad än tidigare tillgängligt även digitalt. Det nationella digitala biblioteket har utvecklats till en central infrastruktur som förenar musei-, biblioteks- och arkivsektorerna. Biblioteket möjliggör interoperabilitet, mångsidig användning och långtidsförvaring av digitala kulturarvsmaterial.

Sektorns aktörsfält har blivit mångsidigare. Multikonsten har ökat inom skapande arbete och nya uttrycksformer (inklusive digitalisering) uppkommer ständigt inom hela kultursektorn. Konst- och kultursektorerna och organiseringen av dessa avviker från varandra. Stöd- och finansieringsstrukturerna svarar dock inte tillräckligt väl mot utvecklingen inom de olika konstarterna och de nya uttrycksformerna, eller mot internationaliseringen som uppvisar mycket varierande former och tillvägagångssätt.

Kultursektorn är multiprofessionell och därför finns ingen lagstiftning som täcker hela sektorn och sammanbinder olika konstarter och kulturfältet. På

motsvarande sätt saknar sektorns organisationer en ”gemensam röst”, såsom en eller flera organisationer som representerar olika branscher och aktörer.

Inom kulturens olika områden är inkomstnivån till största delen låg i relation till utbildningen. Ställningen på arbetsmarknaden och utkomstmöjligheterna påverkas av om en person är anställd, företagare eller självsysselsatt. I kulturbranscherna finns många självsysselsatta personer som hamnar i skuggan i den nuvarande socialförsäkrings- och arbetslagstiftningen. Konstnärers utkomst är ofta splittrad och framtiden mycket osäker. Med tanke på näringsverksamheten förekommer problem med bland annat upphovsrättsinkomsternas skattebehandling. Ansvaret för behandlingen av frågor med anknytning till detta ämne fördelas på flera ministerier inom statsförvaltningen.

Tillgången till kulturtjänster har blivit mindre jämlik i takt med att skillnaderna mellan kommunerna har ökat. Bibliotekstjänster är väl tillgängliga och avgiftsfria. Utbudet av konst- och kulturorienterade välfärdstjänster inom social- och hälsovården varierar mellan regionerna. Den grundläggande konstundervisningen är internationellt sett välorganiserad i Finland, även om den inte här heller når alla målgrupper jämnt. Läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet

erbjuder utbildning till ett skäligt pris i alla kommuner, men barnkulturcentren täcker cirka hälften av Finlands nuvarande kommuner.

Invandrarnas synlighet i konst- och kulturlivet, till exempel andelen invandrare av alla besökare vid konst- och kulturinrättningarna, är liten.

Teatrar, orkestrar och museer som får statsandelar drivs inom ramen för en etablerad struktur som täcker praktiskt taget hela landet. Deras verksamhetsförutsättningar har försvårats på grund av sparåtgärderna, trots att publiksiffrorna har ökat. Beredskapen att utföra publikarbete och ordna verksamhet utanför de egna lokalerna har förbättrats. Grupper som står utanför statsandelssystemet är inte viktiga endast med tanke på konstarnas utveckling, utan de gör tjänsterna mer mångsidiga och tillgängliga. Grupperna har ofta begränsade ekonomiska resurser. Tack vare digitaliseringen har tillgången till kulturinnehåll och -tjänster i datanäten förbättrats.

Medievärlden befinner sig i en kraftig brytningstid. Företag inom branschen har allt mer

sällan finländska ägare. Globalt har de digitala distributionsplattformarna påverkat bland annat skivindustrin och ersättningarna för användning av inspelningar. Personer som skapar kreativa innehåll och andra rättsinnehavare får allt oftare inte tillräcklig ersättning när material används via plattformstjänster på webben. Samma problem förekommer i hela Europa.

Sociala medier har blivit ”den femte statsmakten”. De yngre generationerna har vuxit upp med en ny typ av mediekultur. De producerar själva medie- och kulturinnehåll och lägger ut det på webben. Samtidigt visar Pisa-undersökningarna emellertid att barns och ungas läsfärdighet har försämrats och skillnaderna i fråga om läsfärdigheten har ökat.

Kulturen spelar en viktig roll i en kreativ ekonomi⁴, där till och med mycket stora nationalekonomiska förväntningar har ställts på utvecklingen. Tills vidare har förväntningarna inte uppfyllts i alla avseenden. Det beror bland annat på att systemen som skapats för att stöda industriell varuproduktion inte i tillräckligt hög grad har lyckats

⁴ Någon entydig definition av kreativ ekonomi finns inte. Parallellt med termen används också begreppet ”kreativa branscher”. Man talar dessutom om immateriellt värdeskapande eller skapande av immateriellt värde. Alla dessa begrepp hänvisar till kreativitetens och de konst- och kulturbaserade verksamheternas växande roll i näringsverksamheten och ekonomin. Kreativ ekonomi är ändå inte begränsad enbart till konst och kultur.

beakta de möjligheter som kreativitet och kultur medför och behovet av utveckling inom de sektorer som representerar dessa. I Finland är aktörerna inom dessa branscher väl utbildade, men deras kunnande utnyttjas inte tillräckligt inom andra sektorer – eller ens inom den egna sektorn – till exempel som en resurs för samarbete.

Kulturens finansiering utvecklades positivt fram till ingången av 2010-talet. Sedan dess har sektorn varit föremål för sparåtgärder och har tvingats att minska på personalen och verksamheten. De tre bolag som ansvarar för penningsspelen slås ihop till ett bolag i början av 2017. Drygt hälften av kultursektorns statsandelar finansieras med tipsmedel, så det är viktigt att finansieringen tryggas även efter sammanslagningen. Stiftelsernas finansiering av kulturverksamhet har ökat, men inte den övriga privata finansieringen.

Finansieringssystemen inom sektorn är etablerade. I takt med förändringarna i aktörsfältet har man försökt inrikta finansieringen på nya sätt, men krav på en kraftigare förändring av systemen förekommer också. Omstruktureringar har genomförts vid ämbetsverken. Samtidigt har ämbetsverken ställvis varit föremål för avsevärda sparåtgärder. Finländska aktörer har aktivt dragit nytta av EU:s kulturprogram. Finansieringen med anknytning till EU:s strukturfondspolitik har medfört möjligheter till extra finansiering av funktionerna inom kulturområdet särskilt på regional nivå, men Finlands finansieringsandel minskade under innevarande finansieringsperiod då finansieringen inriktades mer på de nyaste medlemsländerna.

Landskaps- och kommunalförvaltningen genomgår en förändring. Beslut som gäller den påverkar också kultursektorn.

utveckling

riktlinjer

kultur

konst

kulturarv

upphovsrätt

finansiering

mål

riktlinjer

konstnär

spetsprojekt

kreativitet

3 Förändringar i verksamhetsbetingelserna inom kultursektorn

Det finländska samhället står stadigt, trots att vissa osäkerhetsfaktorer hänför sig till den globala utvecklingen. Kulturdebatten och -verksamheten samt den kulturella växelverkan som för fram de mänskliga och medborgerliga rättigheterna samt demokratins värden förhindrar att attityderna tillspetsas.

Kravet på en ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar utveckling ökar. Det finns flera sätt på vilka man med hjälp av kultursektorns åtgärder kan – och bör – stöda den här utvecklingen. När kravet på en hållbar utveckling används som utgångspunkt även inom kultursektorn kan verksamheten och organiseringen förbättras avsevärt.

Värden, smak samt serviceförväntningarna och -behoven differentieras

Befolkningsutvecklingen gör det finländska samhället allt mer varierande. Andelen befolkning med utländsk bakgrund ökar; i Helsingfors når den enligt prognoserna en femtedel av befolkningen 2025, och är ännu större bland befolkningen under 16 år. Vårt lands tvåspråkighet – liksom också bevarandet av de samiska språken – är en kulturell tillgång, även om dessa befolkningsgruppers relativa andel av befolkningen minskar. Andelen personer med andra modersmål ökar. Befolkningen fortsätter att åldras.

I många av Finlands nuvarande kommuner finns det färre barn och unga än tidigare.

I takt med att befolkningsstrukturen blir mer varierande differentieras också värden, smaker samt seder och bruk. Utvecklingstrender som gynnar både individualitet och gemenskap förekommer samtidigt. Allt fler olika livsstilar och smaker förekommer och gemenskap förverkligas i små grupper. Utöver att befolkningsgrupperna blir alltmer olika ökar också den ekonomiska och sociala ojämlikheten.

När befolkningsstrukturen blir mer varierande ökar den totala efterfrågan på kulturprodukter och -tjänster, men differentieringen ökar. Kulturkonsumenterna blir allt mer krävande. I vårt 24/7-samhälle uppstår en press på att erbjuda mer mångsidiga föreställnings- och öppetider samt nya möjligheter att använda kulturlokaler.

Serviceförväntningarna individualiseras särskilt bland de välsituerade. Efterfrågan på konst- och kulturtjänster och -produkter som ska förbättra välbefinnandet ökar – mest i de äldre befolkningsgrupperna. I dessa grupper blir beteendet också mer varierande i fråga om konsumtion, serviceförväntningar och livsstil, såsom tidigare i de yngre åldersgrupperna. Kraven på tillgänglighet gäller i framtiden utöver kulturtjänsterna också utbildningen inom sektorn och möjligheterna

att utöva sektorns yrken. Det uppstår också ett tryck på att den ökade kulturella mångfalden och flerspråkigheten ska synas bättre i sektorns verksamhet samt i program- och serviceutbudet. Det svenskspråkiga och samiska kulturlivets behov kan kräva ny uppmärksamhet.

Kritiken mot att det offentliga stödet för kulturen inriktas i alltför hög grad på befolkningsgrupper som redan är välsituerade kan komma att öka på grund av utvecklingen i riktning mot större ojämlikhet. Den offentliga konst- och kulturfinansieringens legitimitet bevaras, om en tillräckligt stor del av befolkningen upplever att konsten och kulturen är betydelsefull. Viktiga mål är fortsättningsvis att engagera dem som i mindre utsträckning deltar i kulturlivet samt att hålla kostnaderna för konst- och kulturutövning och -deltagande nere.

Befolkningen koncentreras till de större tillväxtcentrumen – Finland urbaniseras allt mer. Utvecklingsmöjligheterna varierar i vårt lands olika delar. När tillväxtcentrumen blir starkare kan kreativitetskluster uppkomma. På landsbygden kan finnas en ny typ av småföretagande och annan verksamhet även inom de kreativa branscherna. I avlägsna landsbygdsområden försvåras levnadsförhållandena och i städerna finns det risk för att bostadsområden särutvecklas mer än tidigare.

För att trygga en jämlik tillgång till kulturtjänster måste man söka nya metoder och strukturer för att ordna, sprida och finansiera tjänsterna även över förvaltningsområdenas gränser.

Barns och ungdomars intresse för kultur blir allt viktigare, eftersom det utvecklar förutom kreativiteten även välbefinnandet, lärandet och kunnandet. Aktörer som ger konst- och kulturfostran och -undervisning, andra aktörer som främjar barns och ungas intresse för kultur samt konst- och kulturutövare utvecklar nya samarbetsformer. Strukturerna stärks i synnerhet på de konstområden där stödsystemen för hobbyverksamhet och undervisning ännu är outvecklade. I spetsprojektet som främjar konstens och kulturens tillgänglighet 2016–2019 utökas både hobbyverksamheten under skoldagarna och den lågtröskelverksamhet som anordnarna av grundläggande konstundervisning erbjuder. Hobbyverksamhet ligger också till grund för exempelvis utvecklingen inom spelbranschen och andra innovationer.

Digitaliseringen framskrider – de kreativa branscherna i täten

Digitaliseringen fortsätter sin starka utveckling. En del innovationer är redan i bruk, andra dyker

upp helt oväntat. Digitaliseringen förändrar produktions-, närings- och arbetsstrukturerna mer än tidigare, men även efterfrågan, konsumtionen, tillhandahållandet av service och levnadssätten.

De kreativa branschernas relation till digitaliseringen är mångfacetterad. De kreativa branscherna är tillväxtbranscher och grundar sig på digitalisering eller drar nytta av den. Med sina innovationer kan de till och med betraktas som vägvisare för den digitala tidsåldern. Inom dessa branscher uppkommer också nya möjligheter till affärsverksamhet. Samtidigt börjar de system som skapats för att stöda industriell varuproduktion så småningom i allt högre grad beakta behovet av utveckling inom de kreativa branscherna. Utbildningen inom konst- och kultursektorn kan bidra till utvecklingen genom att i undervisningsinnehåll och -metoder betona växelverkan mellan olika branscher, bättre kunnande, innovationsförmåga samt färdigheter som anknyter till dagens arbetsliv och företagsverksamhet.

I ett samhälle som digitaliseras byggs kulturarvet upp på nya sätt. Det immateriella och digitala kulturarvets andel ökar. När kulturarvsmaterial i högre grad än tidigare är tillgängligt digitalt uppkommer inom den offentliga, privata och tredje sektorn nya produkter och tjänster som

drar nytta av materialet. I forskningspolitiken har Finland förbundit sig till principerna och målen för EU:s verksamhetssätt inom öppen forskning och innovation, vilket även främjar tillgången till samt utnyttjandet av kulturarvet samt den konst- och kulturrelaterade forskningen.

Digitala tjänster kan vara en viktig kompletterande metod för att trygga regionala kulturtjänster och stärka medborgarnas delaktighet och medverkan i kulturen. De digitala tjänsterna kan ändå inte ersätta den levande interaktionen med publiken under en föreställning, så det finns också behov av att utveckla turnéverksamheten, samarbetet mellan konst- och kulturinrättningarna och olika grupper i olika regioner samt andra serviceformer som tryggar den levande interaktionen. Behovet att beakta språkliga och kulturella minoriteter, personer med funktionsnedsättning och andra grupper med särskilda behov kommer att gälla också digitala tjänster och funktioner.

Biblioteken spelar en viktig roll när det gäller att förhindra att klyftan vidgas i fråga om medborgarnas digitala delaktighet. Med sin mångsidiga verksamhet främjar de delaktigheten även i övrigt och stöder mer än tidigare småbarnspedagogikens, skolans, de lokala gemenskapernas och bostadsområdenas utvecklingsmål. Även utbildningen inom det fria

bildningsarbetet erbjuder en möjlighet att inhämta den kompetens som digitaliseringen förutsätter – behovet framhävs i synnerhet hos äldre personer och den del av befolkningen som står utanför arbetslivet och examensutbildningen.

Trots att förändringarna med anknytning till digitaliseringen är väl synliga är det viktigt att notera att också många traditionella funktioner förändras och utvecklas. Turismen är ett exempel på en bransch med starka band till kulturen. Inom turismen är kulturobjekt en attraktionsfaktor och deras betydelse ökar kraftigt. Andra aktörer i närheten av kulturobjekten har emellertid större ekonomisk nytta av detta än kulturaktörerna själva. Det leder till diskussion kring frågan om intäkterna från turism bättre borde styras till de som producerat nyttan.

Kulturens och mediernas utveckling länkas samman

När medievärldens omvälvning fortsätter kommer distributionen av finländska kulturprodukter i allt högre grad att hanteras av globala distributörer och distributionsplattformar. De upphovsrättsliga frågorna och riskerna med anknytning till detta finns kvar och kan anta nya former. Kulturdebatten förs i allt högre grad i sociala medier, där professionellt

redigerat innehåll (kulturjournalism, professionella recensioner) löper risk att komma i kläm mellan kommersiella mål. När den audiovisuella kulturen betonas behövs allt starkare medieläskunnighet och färdighet i att använda medier i alla åldersgrupper.

Medievärldens och kulturens olika fenomen länkas samman. På längre sikt är det möjligt att hela vår livsstil förändras: vi erbjuds virtuella kulturupplevelser för flera sinnen, bor i hem med smartkonst, klär oss i smarta konstkläder och rör oss bland urban konst...⁵

Globaliseringen ökar konkurrensen och skapar möjligheter

I ljuset av framtidsbilderna på längre sikt kan de kulturpolitiska frågeställningarna förändras avsevärt, men inom en nära framtid är det många traditionella frågor som förblir viktiga. Det finns inga snabba lösningar som förbättrar det konstnärliga arbetets anseende och arbetsmarknadsställningen för konstnärerna. Förändringen av arbetslivet i en riktning som kräver att man sysselsätter sig själv kan främja

en lösning på problemen. Om den genomförs i stor skala kan exempelvis basinkomsten stärka konstnärernas arbetsmarknadsställning. Om den här typen av lösningar inte nås kan självsysselsättning bli en värre inkomstfälla än tidigare för konstnärerna.

Globaliseringen ökar konkurrensen på marknaden för konst- och kulturprodukter. Om de finländska kulturaktörerna lyckas med sin internationalisering innebär det nya arbetstillfällen och inkomster för upphovsmännen samt möjligheter att utveckla innehållen. Internationaliseringen i större skala lyckas om dess verksamhetsförutsättningar och stödstrukturer stärks – detta gäller särskilt förmedlarna och deras förmåga att knyta internationella kontakter. Undanröjandet av hindren från EU:s digitala inre marknad stöder också de finländska aktörernas internationalisering.

Den offentliga ekonomin ställer ramvillkor

Den offentliga ekonomin är fortsättningsvis svag åtminstone de närmaste åren. Veikkaus Oy:s

⁵ Vid undervisnings- och kulturministeriets framtidsworkshop för konst och kultur hösten 2015 presenterades den typen av visioner av framtiden 2050.

monopolställning, som är viktig med tanke på den offentliga finansieringen av kulturen, kommer sannolikt att ifrågasättas även i framtiden. Statens finansieringssystem för sektorn förnyas och de övriga finansörernas (stiftelserna, gräsrotsfinansiering m.m.) betydelse ökar. Möjligheten att dra nytta av EU:s kulturprogram kvarstår, men Finlands strukturfondsandel kommer att minska ytterligare efter 2020.

I och med landskaps- och kommunreformen får kulturen en starkare roll i landskapens strategier och program. Uppgifter med anknytning till kulturmiljöer och främjandet av immateriell produktion överförs från staten till landskapen. När ansvaret för social- och hälsovården överförs till social- och hälsovårdsområdena kan man inom kommunerna fästa mer uppmärksamhet vid kulturtjänsterna och hur kulturen kan stärka den lokala livskraften. Om kommunernas ekonomiska resurser försämras kan emellertid också kulturens ställning försämrast.

Den multiprofessionella serviceverksamheten betonas allt mer. Behovet att fortsätta med och vidareutveckla de samsamarbetsstrukturer som redan har uppkommit i kommunerna mellan social- och hälsovården och kulturverksamheten kommer att diskuteras också efter att reformerna har genomförts.

När kommuner sammanslås kan offentliga byggnader av stor betydelse för kulturarvet bli stående tomma. Kulturevenemangens betydelse ökar inte endast på riksnivå utan också regionalt och lokalt.

Samarbetet mellan förvaltningsområdena betonas. När samarbetet ökar sprids konstens och kulturens positiva verkningar mer effektivt än tidigare i samhället. I det spetsprojekt som främjar konstens och kulturens tillgänglighet uppkommer samsamarbetsmodeller som kan utnyttjas även inom andra funktioner och förvaltningsområden. Såväl i samarbetet mellan förvaltningsområdena som i utvecklingen av kultursektorn betonas ett förvaltningsområdes egen aktivitet – kulturförvaltningen förväntas producera nya verksamhetsformer och uppmärksamhet fästs vid kulturinstitutionernas ledning.

Kompletterande tabell 1. Kulturpolitikens SWOT

Styrkor

- Kulturens betydelse har ökat
- Konsensus om offentlig finansiering, stiftelsefinansiering en utmärkt kompletterande resurs
- Starka nationella institutioner
- Nätverket av konst- och kulturinrättningar regionalt täckande
- Rikt, växande kulturarv som kan utnyttjas
- Konstundervisningen och -fostran har en etablerad ställning i den grundläggande utbildningen; den grundläggande konstundervisningen och det fria bildningsarbetet stöder konst- och kulturfostern
- Aktiv efterfrågan på och användning av kulturtjänster
- Ökad tillgång till digitalt kultur- och datamaterial
- God utbildnings- och kompetensnivå inom sektorn
- Nya uttrycksformer

Möjligheter

- Den offentliga finansieringen genomgår en behärskad reform och övrig finansiering ökar
- Nya sätt att ordna, sprida och finansiera tjänster uppkommer (även över sektors- och förvaltningsområdesgränserna)
- Efterfrågan på upplevelse- och välfärdstjänster inriktas på konst- och kulturtjänster
- Publikbasen blir bredare när man lyckas med att engagera medborgarna (inkl. invandrare)
- Strukturerna som stöder jämlikhet bland barn och unga som sysslar med kultur på fritiden stärks
- Publikens differentierade efterfrågan och ökade serviceförväntningar uppmuntrar till att utveckla verksamheten
- Produkt- och serviceinnovationer uppkommer (jfr museikortet, Kaikukortet)
- Samarbetet mellan inrättningar och fria grupper ökar och användningen av lokalerna blir mångsidigare
- De kreativa branschernas potential som tillväxtbransch realiseras
- Koncentrationen av befolkningen skapar kreativitetskluster
- Nya digitala produkter, tjänster och företagsverksamhet uppkommer
- Nya lösningar på konstnärernas problem med utkomst, social trygghet
- Internationaliserings verksamhetsförsättningar och stödstrukturer stärks
- Kunnande sprids inom sektorn och används också inom andra sektorer

Svagheter

- Sektorn saknar en "gemensam röst" utåt (pga. multiprofessionalitet)
- Stöd- och finansieringsstrukturerna har inte reagerat tillräckligt effektivt på förändringarna (bl.a. förmedlarverksamhet, internationalisering, mångsidigare aktörsfält)
- Problem med anknytning till konstnärernas utkomst, sociala trygghet m.m.
- Obetydlig lönsam företagsverksamhet inom sektorn
- Ökade skillnader i tillgången till tjänster och möjligheterna att utöva konst och kultur
- Kulturtjänsterna används ojämnt i olika befolkningsgrupper
- Brister i fråga om likvärdighet och tillgänglighet (tjänster, utbildning, yrkesutövning)
- Invandrarna har dålig synlighet i kulturlivet
- Sektorns regionala aktörsstruktur är splittrad

Hot

- När attitydklimatet hårdnar ifrågasätts kulturpolitikens grundläggande värden (mångfald, demokrati) och om den offentliga finansieringen är berättigad
- Förståelsen för kulturens betydelse försämras
- Sektorns finansiering minskar till kritiska nivåer; penningspelsbolaget förlorar sin monopolställning
- Aktörer inom ett litet språk- och kulturområde hamnar på efterkälken i den globala konkurrensen
- Konstnärernas ställning fortsatt svag
- Koncentrationen av befolkningen ökar ojämlikheten i fråga om tillgången till tjänster
- Indelningen i aktiva och passiva användare av kulturtjänster ökar
- Barn och unga har sämre och mer ojämlika möjligheter att syssla med kultur på fritiden
- Näringslivets strukturer och stödsystem stöder inte utvecklingen av de kreativa branscherna
- Upphovsrättsrättningarna försvinner till utlandet på grund av de multinationella distributionsplattformarna
- I samband med mediavärldens omvälvning får kvalitetskriterierna ge vika för kommersiella intressen
- Uppgiftsfördelningen mellan staten, landskapen och kommunerna blir oklar
- Samarbetet mellan förvaltningsområdena utvecklas inte

konstnär utveckling
riktlinjer
strategi

mål

spetsprojekt

kreativitet

konst

kulturarv

upphovsrätt

finansiering

kultur

4 Vision för kulturen samt målområden och mål för kulturpolitiken fram till 2025

Undervisnings- och kulturministeriet styr statens kulturpolitik. Undervisnings- och kulturministeriets viktigaste redskap för att genomföra kulturpolitikens mål är resurs-, författnings-, resultat- och informationsstyrning samt att utveckla sektorn i samarbete med den.

Med beaktande av sin egen roll, kulturpolitikens utvecklingsläge och förändringarna i verksamhetsbetingelserna har undervisnings- och kulturministeriet skisserat en vision för kulturen

och kulturpolitiken i Finland samt fastställt kulturpolitikens målområden och tillhörande strategiska mål fram till 2025.

Målområdenas innehåll beskrivs i kapitel 1 (Statens uppgifter inom kulturpolitiken) och i tabellen i anknytning till kapitel 5 (Kulturpolitikens samhälleliga verkningar). Hur målen konkretiseras i undervisnings- och kulturministeriets olika styrprocesser beskrivs i kapitel 5.

Vision för kulturen och kulturpolitiken i Finland 2025

Kulturlivet är mångformigt och utvecklas genom internationell växelverkan. Det skapande arbetet och kulturarvet uppskattas och utnyttjas mångsidigt. Yttrandefriheten förverkligas. De finländska kulturinnehållen är av hög kvalitet och framgångsrika även på det internationella planet. Medborgarnas språkliga och kulturella rättigheter förverkligas och kulturen är en del av allas vardag. Undervisningen i konst- och färdighetsämnen har en stark ställning i läroplanen och den grundläggande konstundervisningen når många barn och ungdomar. Utbildningen inom konst- och kulturbranscherna stöder konstnärernas sysselsättning. Både traditionella och nya (digitala) utrustningar, plattformar och verksamhetsformer används. Konstens och kulturens finansieringskällor är varierande. Konsten och kulturen inverkar i hög grad på livet, samhället och ekonomin. Kulturpolitiken är alltmer jämbördig med de övriga politiksektorerna. Samarbetet med de övriga förvaltningsområdena, branscherna och intressentgrupperna är aktivt.

Kulturpolitikens målområden och mål 2025

Skapande arbete och produktion

- Förutsättningarna för konstnärligt och annat skapande arbete har förbättrats och produktions- och distributionsformerna har blivit mer varierande.

Delaktighet och medverkan i kulturlivet

- Delaktigheten i kulturen har ökat och skillnaderna mellan olika befolkningsgruppers medverkan har minskat.

Kulturens grund och kontinuitet

- Kulturens grund är stark och livskraftig.

utveckling
riktlinjer
strategi
konst
kulturarv
upphovsrätt
finansiering
mål
konstnär
spetsprojekt
kreativitet

kulturella
verkningar

5 Kulturpolitikens samhälleliga verkningar

Kulturens och kulturpolitikens samhälleliga verkningar förverkligas i form av kulturella, sociala och ekonomiska verkningar. De sociala och ekonomiska verkningarna kommer ofta till uttryck på ett mer indirekt sätt än de kulturella verkningarna.

De kulturella verkningarna hänför sig å ena sidan till individers erfarenheter och upplevelser, och å andra sidan till gemenskapers och hela samhällets livfullhet, mångfald, intellektuella rikedom och bildning. De sociala verkningarna hänför sig till individens hälsa och välbefinnande samt till att stärka den sociala verksamheten och till välfärdspolitiken för hela samhället. De ekonomiska verkningarna förknippas med konstens och

kulturens roll som stöd för samhälls-, regional- och lokalekonomin.

Kulturpolitikens samhälleliga verkningar är något annat än kulturens verkningar. De kulturella verkningarna tar sig uttryck i sektorns aktörers inverkan på människors och gemenskapers liv. Kulturpolitikens verkningar kan bedömas enligt hur de aktörer som den omfattar lyckas påverka utvecklingen av sektorn och hela samhället. Aktörernas operativa resultat kan också bedömas.

De samhälleliga verkningarna av undervisnings- och kulturministeriets kulturpolitik och målen för ministeriets operativa resultat fastställs årligen i statsbudgeten. Avtalsperiodens mål och tillhörande kriterier för utvärdering och indikatorer inkluderas i

ämbetsverkens nya, fleråriga resultatavtal, som ska tas i bruk 2017. I sektorns statsunderstödspolitik fastställs mål och kriterier för utvärdering i utlysningarna av understöd. Utvärderingar av de olika stödformerna genomförs i enlighet med utvärderingsplanen. De mål och eventuella kriterier och utvärderingsbehov som gäller de aktörer som omfattas av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet behandlas i samband med reformprojektet i fråga.

När man utvecklar utvärderingsverksamheten och slår fast uppföljningskriterier eller -indikatorer tillämpas de perspektiv på identifiering av kulturpolitikens samhälleliga verkningar som presenteras i vidstående tabell. Dessa tillämpas av undervisnings- och kulturministeriet inom ramen för ministeriets befogenheter på dess egna uppföljnings- och utvärderingsbehov och andra aktörer kan dra nytta av dem efter behov.

Kompletterande tabell 2. De samhälleliga verkningarna av undervisnings- och kulturministeriets kulturpolitik kan bedömas i samband med kulturpolitikens strategiska målområden, bland annat ur följande perspektiv.

1 Skapande arbete och produktion

- förverkligande av konstnärernas yttrandefrihet och konstens frihet samt den kulturella mångfalden
- vilken ställning konstnärer och andra som utför skapande arbete har i systemen för utkomst, social trygghet och beskattning m.m.
- utveckling av förutsättningarna för konstnärlig och annan skapande verksamhet som fristående konstnär eller som företag, förening e.d.
- mängden kulturproduktioner och kvaliteten på dessa
- utveckling av kulturinnehållens produktutveckling och produktion samt distributionsverksamhet, affärsverksamhets eller liknande verksamhet
- mängden internationellt utbyte/export och dess kvalitet
- verkställande av upphovsrätten
- utveckling av BNP-andelen som hör ihop med kulturen, de kreativa branscherna och upphovsrätten, utveckling av affärsverksamheten, sektorns övriga inverkan på ekonomin samt dess internationella konkurrenskraft

2 Delaktighet och medverkan i kulturlivet

- verkställande av aktiv medborgarsamhällelig verksamhet och demokrati som hänför sig till kultursektorn och stöder den
- olika grupperns möjlighet att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur
- verkställande av de kulturella och språkliga rättigheterna
- förverkligande av nåbarhet, tillgänglighet och jämlikhet inom konst- och kulturverksamheten samt i tjänster med anknytning till denna
- den regionala och lokala tillgången till kultur
- medborgarnas, i synnerhet barns och ungdomars, kulturintresse och aktivitet på eget initiativ
- användning av kulturutbudet och tjänsterna
- konst- och kultursektorns användar- och publikinriktade utvecklingsverksamhet med tanke på innehåll (tex. kvalitet), utbud (tex. mångfald) och tjänster (tex. tillgång/olika serviceformer)
- konstens och kulturens inverkan på människors hälsa och välbefinnande

3 Kulturens grund och kontinuitet

- möjlighet att bygga upp, bevara, överföra och utnyttja kulturarvet samt möjliggörande av kulturmiljöer med många skikt
- invånarnas deltagande i skyddet av och värandet om kulturarvet, kulturmiljöerna och byggnadsarvet
- en tillräcklig och fungerande infrastruktur som krävs för kulturverksamheterna (bl.a. lokaler samt förvaltningsarrangemang och finansieringsresurser som stöder verksamheterna)
- utökning av kulturmedvetenheten och den kulturella kompetensen (konst- och kulturförståelse, undervisning och -utbildning, kulturell läskunnighet, kulturpolitisk forskning och kunskapsgrund)
- medverkan och påverkan när det gäller utvecklingen av kulturverksamheten och kulturpolitiken inom ramen för internationella strukturer, avtal och kontakter
- konstens, kulturens och kulturarvets inverkan på samhällets bildningsgrund

utveckling
riktlinjer
strategi
konst
*kultur*arv
upphovsrätt
finansiering
mål
konstnär
kultur
spetsprojekt
kreativitet

6 De närmaste årens utvecklingsåtgärder för att förverkliga strategins mål

Vid ministeriet pågår eller planeras utvecklingsprojekt och -åtgärder med anknytning till genomförandet av de strategiska målen. Dessa – liksom också nya projekt och åtgärder som inleds i framtiden – grundar sig på regeringsprogrammen och regeringens arbete, ministeriets andel i statens budgetar och planerna för den offentliga ekonomin eller andra planerings- och styrdokument.

Skapande arbete och produktion

- Konst- och konstnärspolitiken utvecklas med beaktande av de förändringar som skett i verksamhetsbetingelserna, framtidens utvecklingstrender samt de skillnader som finns mellan olika konstarter. Staten stöder utvecklingen av fungerande strukturer inom de olika konstarterna och de kreativa branscherna. Förutsättningarna för konstnärligt och annat skapande arbete stöds med beaktande av den allmänna utvecklingen av samhället och kulturpolitiken samt de konstartsspecifika särdragen. Åren 2017–2018 uppgörs riktlinjer för utvecklingen av konst- och konstnärspolitiken och behovet av utvecklingsåtgärder inom de olika konstarterna bedöms.
- Kulturinnehållens produktutveckling, förmedlarverksamhet, export och internationalisering stärks och görs mer mångsidigt. Statens finansieringssystem som stöder dessa funktioner utvecklas och man strävar efter att öka tillången till privat finansiering. Bland annat utreds i vilken mån man inom sektorn kan ta i bruk stöd som ska återbetalas eller andra nya stödformer. De övriga

förvaltningsområdenas åtgärder som stöder kultur påverkas så att de gagnar kultursektorns livskraft. Incitamentssystemet i den audiovisuella branschen används som modell.

- Upphovsrättssystemet utvecklas så att det möjliggör och uppmuntrar skapande arbete och produktion samt ekonomins tillväxt. Särskilt beaktas de utmaningar som digitaliseringen medför med tanke på användningen av material och anskaffningen av rättigheter. Man främjar också lösningar som är gränsöverskridande och omfattar hela EU.

Delaktighet och medverkan i kulturlivet

- Spetsprojektet som främjar konstens och kulturens tillgänglighet, vars syfte är att förbättra tillgången till grundläggande konstundervisning och barnkultur samt att utvidga procentprincipen för konsten till social- och hälsovården, genomförs under perioden 2016–2019.
- Allas möjligheter att delta i kulturlivet förbättras och hinder undanröjs för dem som deltar i mindre utsträckning. Detta mål beaktas när sektorns finansieringssystem utvecklas. Nya verksamhetsformer stöds och vid behov genomförs pilotprojekt eller andra former av aktivering (jfr museikortet och Kaikukortet). Barns och ungas möjligheter att ägna sig åt konst- och kulturrelaterad hobbyverksamhet tryggas bland annat genom att

utöka samarbetet med de förvaltningsområden samt den del av den övriga offentliga förvaltningen och tredje sektorn som ansvarar för idrotts-, ungdoms- och utbildningspolitiken. De digitala konst- och kulturtjänsterna utvecklas parallellt med de traditionella tjänsterna. Riktlinjer bereds för att beakta den kulturella mångfalden i kulturpolitiken, inklusive invandrarnas medverkan i kulturlivet och integrationsfrämjande åtgärder med hjälp av konst och kultur.

- Tillgången till information och kultur främjas, medborgarsamhället och samhällets demokratiska utveckling stöds. De allmänna biblioteken utvecklas i enlighet med målen i den nya bibliotekslagen: bibliotekstjänsterna är även i framtiden avgiftsfria och de ordnas fortsättningsvis som närservice, biblioteken utvecklas som öppna rum som stöder lärande, fritidsintressen, arbete och medborgarverksamhet samt som aktörer som tryggar den digitala jämlikheten. Närgemenskaperna beaktas i museernas verksamhet. Man arbetar för att konst- och kulturinrättningarnas lokaler ska kunna användas av andra aktörer och grupper. På motsvarande sätt ska verksamhet som främjar konst- och kulturutövning kunna använda andra aktörers lokaler.
- De regionala riktlinjerna för statens kulturpolitik bereds med beaktande av målen för statens kulturpolitik, reformerna av statens regionalförvaltning och landskapsförvaltning samt kommunernas nya roll på grund av dessa reformer och förändringarna

i kommunstrukturen. Målet är att kultursektorns regionala aktörsstruktur blir tydligare och stärks, samt att kulturen i högre grad än tidigare syns och påverkar olika förvaltningsområdens och branschers strategi- och programarbete m.m. Man förbereder sig på nya nätverksbaserade verksamhetskoncept, som grundar sig på avtal. Lagen om kommunernas kulturverksamhet förnyas med beaktande av ovan nämnda reformer och förändringar.

Kulturens grund och kontinuitet

- Kulturarvet och kulturmiljöerna utvecklas i samband med arbetet med att genomföra kulturmiljö- och världsarvsstrategierna samt internationella kulturarvskonventioner. Sätten att värna om och utnyttja kulturarvet görs mångsidigare.
- Inom kulturpolitiken främjas en öppen verksamhetskultur och bred tillgång till publikationer, material, metoder, kompetens och stödtjänster som anknyter till kulturarvet. Ett verksamhetskoncept tas i bruk för att systematiskt främja insamling, interoperabilitet och mångsidig användning av digitala kulturarvsmaterial och -data samt utveckling av tjänsterna för användning och långtidsförvaring.
- Museibranschen, dess finansiering och organisation utvecklas i enlighet med riktlinjerna i det museipolitiska programmet som färdigställs år 2017. Museilagen förnyas. Kulturarvslagstiftningen, inklusive lagen om fornminnen, uppdateras.
- Finansieringssystemet för museer, teatrar, dans, cirkus och orkestrar förnyas så att systemet bättre beaktar förändringarna inom branschen och i samhället. Syftet är att göra systemet mer flexibelt och sporrande samt att förbättra möjligheterna att skapa mångsidiga förutsättningar för utveckling av kulturverksamheten. Reformarbetet har inletts 2016 i samarbete med aktörerna inom sektorn. Granskningen av reformbehoven gäller såväl inrättningar som fria grupper. Avsikten är att genomföra reformen under innevarande regeringsperiod.
- En reform av kultursektorns statsunderstöd genomförs från och med 2017. Reformen utgår från att systemet ska vara ett strategiskt och förutsebart men flexibelt redskap för att allokera ekonomiska resurser till utvecklingen av sektorn. Statsunderstödspolitiken utvecklas bland annat genom att kombinera ansökningarna till mer effektiva helheter, förnya utlysningarna samt ta i bruk försöks- och utvecklingsunderstöd. I statsunderstödspolitiken beaktas sektorns strukturer och verksamhetskoncept samt deras funktion.
- Interaktionen ökas mellan aktörer inom konst- och kulturfältet och aktörer inom fostran, utbildning och forskning. I utvecklingen av småbarnspedagogikens och skolans undervisning och verksamhet samt den grundläggande konstundervisningen utnyttjas erfarenheterna från spetsprojektet kring tillgången till konst och kultur. Inom ramen för gymnasiets läroplan genomförs ett samarbetsprojekt mellan

gymnasier och aktörer inom kulturområdet där man gör de studerandes inlärningsmiljöer mångsidigare. Högskolorna och läroanstalterna styrs till att utveckla examensutbildningen och fortbildningen inom konst- och kulturbranscherna så att utbildningen motsvarar utvecklingsbehoven inom konstbranscherna, främjar sysselsättningen för personer inom de kreativa branscherna och gör det möjligt för dem att utnyttja sitt kunnande mångsidigt i den föränderliga näringsstrukturen. Vid undervisnings- och kulturministeriet bereds och behandlas ärenden som gäller fostran, utbildning och forskning inom konst och kultur i samarbete mellan de olika avdelningarna.

- Sektorns kunskapsbas och utvärderingsverksamhet stärks. Utöver forskningen utvecklas också verksamhet av databankstyp och utvärderingsverksamhet med ministeriets stöd vid Stiftelsen för främjande av kulturpolitisk forskning (Cupore).
- Samarbetet mellan förvaltningsområdena effektiviseras i ärenden med anknytning till kultur. Särskilt viktigt är samarbetet med anknytning till utbildnings-, forsknings-, närings-, sysselsättnings-, skatte-, socialskydds-, hälso-, välfärds- och miljöpolitiken samt planeringen av byggande och markanvändning. Erfarenheterna av samarbetet från genomförandet av spetsprojekten utnyttjas.

utveckling

riktlinjer

kultur

konst

kulturarv

upphovsrätt

strategi

finansiering

mål

konstnär

spetsprojekt

kreativitet

7 Uppföljning av strategin

Förverkligandet av denna strategi följs upp av undervisnings- och kulturministeriet så att en uppföljningsöversikt sammanställs och uppdateringsbehoven bedöms med 2–3 års mellanrum.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

Lönnberg Print & Promo, Helsingfors 2017

ISBN 978-952-263-468-9

ISBN 978-952-263-469-6 (PDF)

ISSN 1799-0343

ISSN 1799-0351 (PDF)

4041 0017
Painotuote